

Ми розуміємо під духовними цінностями особистісні якості людини, які своєрідно, у контексті культурно-історичних ідеалів людства, спонукають, регулюють індивідуальні вчинки і поведінку. Загальна схема співвідношення між дефініціями, що розглядаються, така: духовність – духовні цінності – ціннісні орієнтації.

Узагальнити розглянутий матеріал можна у вигляді графічної схеми, яка відображає істотні риси формування аксіологічної сфери педагога.

Таким чином, принципи педагогічної аксіології визначають її статус та місце серед інших галузей педагогіки з урахуванням ціннісної парадигми. Принципи комплексності, адекватності, відповідності, динамізму, емоційної відкритості, ієрархічності, включеності свідчать про духовно-моральну природу науки та необхідність мати спеціальні механізми для духовного зростання.

Повноцінний розвиток ціннісних орієнтацій учителя забезпечується за рахунок засвоєння системи цінностей (соціальних, матеріальних, духовних) з включенням когнітивної, емоційної і діяльнісної підсистем, тобто через синтез знань про об'єкт, емоційних оцінок об'єкта, дій з об'єктом. З зв'язку з цим зміст освіти повинен складатися з певних блоків. Рушійними силами ціннісного механізму при засвоєнні дійсності є: стимулювання інтересу до цінностей, співвіднесення конкретної цінності та ціннісної системи, проблемність та діалогічність в засвоєнні аксіологічних орієнтирів.

Виховне значення цінностей визначається тим, що процес їх засвоєння і реалізації торкається особистісних характеристик, змістових складових освіти, оптимізує взаємодію суб'єктів в педагогічному процесі. Все це активізує особистість і стимулює бажання займатися сомовдосконаленням духовної сфери людини.

Аксіосфера вчителя включає систему цінностей, які є внутрішніми, емоційно-засвоєними особистістю орієнтирами його діяльності і відповідають індивідуальним особливостям людини, рівню культури та вимогам суспільства. Регулятивне значення ціннісних орієнтацій учителя знаходиться в прямій залежності від рівня духовності людини або педагогічного колективу.

Оскільки цінності визначають розвиток свідомості, світогляду та поведінки особистості, то в процесі формування педагога-професіонала слід приділяти цій проблемі відповідну увагу.

УДК 37(09)(73)

В.І. Павлюк

ІСТОРИОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В США

***Анотація.** У статті здійснено історіографічний аналіз українських досліджень, присвячених розвитку освіти США. Розкрито можливості удосконалення вітчизняної освітньої системи за допомогою використання сукупного зарубіжного досвіду.*

***Аннотация.** В статье осуществлен историографический анализ украинских исследований, посвященных развитию образования США. Раскрыты возможности усовершенствования отечественной образовательной системы с помощью использования совокупного зарубежного опыта.*

***Annotation.** The historiography analysis of Ukrainian researches, devoted development of formation of the USA is carried out in the article. Possibilities of improvement of the Ukrainian educational system are exposed by the use of the combined foreign experience.*

Сучасний етап розвитку українського і світового суспільства характеризується серйозними культурно-цивілізаційними змінами, що відбуваються на початку

XXI століття. Серед них провідними є: розширення зв'язків між державами, посилення процесів глобалізації, інтернаціоналізації, міжкультурного діалогу, науково-технічна революція у сфері інформатики і комунікаційних засобів спілкування. Від моноцентризму, догматизму людство просувається до культурного плюралізму, діалогу і пошуку гармонійного балансу між культурами, що дозволяє йому розвиватися із урахуванням неминучих змін усередині і навколо себе, співвідносячи їх із традиційними загальнолюдськими і культурно-специфічними цінностями. Відбуваються глибокі зміни в структурі і змісті гуманітарних знань, у методології гуманітарних наук. На сучасному етапі світова освіта починає розвиватися більш глибоко у контексті особистісної орієнтованості та діалогу культур, її основною метою є не просто підготовка висококваліфікованого спеціаліста у тій чи іншій галузі, а і „людини культури”, здатної і готової до мирного і плідного співіснування у суспільстві культурного і національного плюралізму.

Одним із можливих засобів пошуку шляхів підвищення ефективності вищої педагогічної освіти сьогодні видається дослідження зарубіжного педагогічного досвіду. Наука про освіту (едукологія), як і інші галузі знань та суспільної практики, не може розвиватися ізольовано від світового досвіду. Сфера освіти у цьому випадку підпорядковується загальним тенденціям та закономірностям розвитку.

Тому сьогодні важливо зосередитися на набутому досвіді у галузі освіти, у тому числі і зарубіжному, переосмислити його, знайти шляхи використання передових ідей у вітчизняній освітній практиці.

Перетворююча функція порівняльної педагогіки повинна визначатися не лише розвитком фундаментальних досліджень, але й доведенням результатів дослідження позитивного зарубіжного досвіду до рівня перенесення та перетворення в практичні рекомендації для вчителів, а прогностична функція – виявлятися у знаходженні тенденцій, розробці конкретних методів навчання, які виправдовують себе на практиці.

Актуальність нашого дослідження обумовлена можливостями використання досягнень педагогічної науки та інноваційної педагогічної практики США у становленні нової освітньої парадигми України, спрямованої на різнобічний гармонійний розвиток особистості, підготовку до життя в умовах культурного, етнічного, лінгвістичного розмаїття, вона також пов'язана з прагненням України до тісної взаємодії зі світовим співтовариством у вирішенні глобальних проблем людства.

Проблема розвитку системи американської освіти не дістала належного висвітлення в дослідженнях вітчизняних педагогів часів існування СРСР і УРСР. За радянських часів лідерами в розробці проблем зарубіжної педагогіки були російські вчені. Заслужують на увагу праці російських дослідників Г.Г. Агапової, О.П. Акатаєва, О.М. Боровикової, В.С. Будико, Т.О. Василевської, Б.Л. Вульфсона, М.К. Гончарова, Г.Д. Дмитрієва та ін. Праці, опубліковані в 60-80-ті рр. ХХ ст. в цілому характеризуються критично-інформаційною спрямованістю.

Провідним принципом радянської порівняльної педагогіки виступав принцип „протиленності” „...цілей і діяльності школи в країнах соціалізму і у світі капіталу” яка, по-перше, практично не приділяла гідної уваги позитивним аспектам теорії і практики зарубіжної педагогіки, а, по-друге, не враховувала новітніх тенденцій у педагогічних науках [4].

Протягом 90-х рр. зростає інтерес дослідників до проблем розвитку освіти США (С.А. Андрейкова, Н.В. Гольцова), крім того з'являється школа дослідників, пошуки яких спрямовані на вивчення питань порівняльної педагогіки: методологічні та загальнодидактичні проблеми (М.В. Кларін); сучасні теорії формування особистості (В.Я. Пилиповський); тенденції розвитку загальноосвітньої школи в кінці ХХ ст. (А.М. Джуринський); тенденції інтеграційних процесів у світовій освіті (А.П. Ліферов). Особливий інтерес становлять праці Б.Л. Вульфсона, Є.Б. Лисової, З.О. Малькової, М.Д. Нікандрова, в яких розглядаються

методологічні проблеми порівняльної педагогіки, прогноуються тенденції розвитку систем вищої педагогічної освіти за рубежем на межі ХХІ ст.

Наприкінці ХХ століття особливої гостроти набули питання, пов'язані з дослідженнями освіти та її ролі в житті суспільства. У той час кризи освіти, притаманну багатьом країнам, звичайно пов'язували із кризою її філософських основ. Уважалося, що філософські основи освіти не повною мірою відповідають реаліям кінця ХХ століття [3, 48-58]. У зв'язку з цим в нашій країні було визначено завдання розробки нової філософії освіти, яка спирається на сучасний стан філософії, призначеної для ХХІ століття. Учені М.Д. Култаєва, І.О. Радіонова, М.І. Романенко зосередилися на визначенні статусу, призначення, функцій філософії освіти, на розгляді її напрямків та особливостей у сучасному американському суспільстві. В окремих дисертаційних дослідженнях (В.М. Жуковський, В.О. Коваленко, та ін.) висвітлюються в історико-педагогічному аспекті філософсько-педагогічна спадщина Д. Дьюї та деяких інших американських педагогів і філософів більш пізнього періоду. Філософсько-педагогічні погляди американських мислителів ХVІІІ століття, які власне започаткували традицію філософського обґрунтування освітньої політики, розглядаються у працях Л.Ц. Ваховського, В.Ю. Калужної. Вітчизняна дослідниця Є.А. Подольська окреслює основні лінії розвитку філософії та соціології в США і результати практичного впровадження цих ідей в освітянську практику. Філософські засади розвитку освіти і освітні реалії в Україні та США розкриває у своїх дослідженнях Громовий В.В.

Зміни, що відбуваються у нашому суспільстві, висувають високі вимоги до кожної людини, її знань, особистісних якостей і, перш за все, до її професійної підготовки. У зв'язку з цим спостерігається підвищений інтерес вітчизняних дослідників до усебічного аналізу досвіду забезпечення високої якості освіти у вищих навчальних закладах США, визначення базових концепцій і тенденцій, найцінніших, прогресивних ідей і результатів їхнього запровадження в освітню практику. Узагальнюючи праці, в яких розкриваються ці питання, визначимо кілька напрямів проведених наукових досліджень: сучасні технології підготовки вчителів до естетичного виховання учнів у США, Канаді і Великій Британії (М.П. Лещенко), методологічні проблеми вищої педагогічної освіти за рубежем (Л.П. Пуховська), тенденції, особливості, зміст професійної підготовки фахівців у зарубіжних країнах (Н.В. Абашкіна, Г.С. Воронка, О.В. Глузман, Т.М. Десятов, А.В. Каплун, А.В. Парінов, С.М. Романова, Л.В. Сакун, Л.О.Хомич); професійна освіта за рубежем у контексті загальноосвітньої підготовки (Л.Б. Боярська, Б.Л. Омеляненко, Н.А. Рослик, Д.К. Рапопорт); особливості та складові педагогічної майстерності вчителя США (Я.С. Колибаб'юк, Н.М. Лизунова, Р.М. Роман); підходи до організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителя в США (І.В. Великова, В.Б. Гаргай); система професійної освіти США (В.О. Кудін); становлення і розвиток базисного етапу в системах вищої освіти США і України (О.П. Лещинський); розвиток педагогічної освіти країни протягом 1960 – 2000 рр. (Т.С. Кошманова); прогнозування функціонування вищих навчальних закладів передових зарубіжних країн (США, Японія, Франція) (В.Є. Сафонова); організаційно-педагогічні засади впровадження кредитно-модульної системи підготовки фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах окремих країн Європи і США (Т.М. Козак); проблеми організації фізичного виховання у ВНЗ Росії, Польщі, Норвегії та США (О.М. Жданова, В.Б. Базильчук); трансформації професійних функцій вчителя США в умовах розвитку інформаційного суспільства (І.В. Гушлевська); педагогічні засади соціальної роботи зі студентською молоддю у сучасних вищих навчальних закладах США (В.М. Тименко).

Сучасна українська шкільна освіта знаходиться в ситуації інноваційного пошуку. В умовах оновлення національної школи, активних пошуків шляхів і способів удосконалення

змісту освіти особливе значення має аналіз сучасного стану зарубіжної школи й раціональне використання її педагогічного досвіду. Наближення української освітньої системи до світових стандартів спричинює актуальність досліджень у галузі шкільної освіти США. Зазначену проблему досліджували Г.М. Карцивадзе (вивчення предметно-орієнтованої художньої шкільної освіти), В.Ф. Сухіна, О.В. Шапаренко (громадянська освіта, як важливий компонент шкільного навчання США), Я.М. Бельмаз (моральне виховання підлітків у загальноосвітніх школах США (друга половина ХХ століття)), А.А. Сбруєва, М.О. Шутова (проблеми реформування загальної середньої освіти в США), С.П. Шумаєва (розвиток мас-медійних навчальних технологій у середніх закладах освіти США), А.М. Алексюк, Т.О. Ільїна, В.М. Чорний (педагогічні технології, методи та організаційні форми навчання у школах США) та ін. Практична цінність таких досліджень полягає у науковому осмисленні досягнень педагогічної думки США, виявленні та характеристики провідних концепцій освіти й відповідних педагогічних технологій, які можуть бути запроваджені в школах України.

Здійснивши історіографічний аналіз вітчизняних досліджень, присвячених проблемам розвитку освіти США ми дійшли таких висновків:

1. Система освіти України багатоманітна за типом освітніх закладів, технологіями навчання, ставленням до інновацій, у тому числі зарубіжних.

2. Процеси зі сприйняття зарубіжного досвіду, що відбуваються у сфері освіти, багато у чому адекватні суспільним процесам: від райдужних надій до тверезого осмислення, адаптації, запровадження у практику найцінніших ідей.

3. Для практиків освітньої галузі неабиякий інтерес становить аналіз і осмислення запровадження зарубіжного досвіду.

4. Дослідження зарубіжного досвіду в освітній галузі сприяє глибшому розумінню і осмисленню стану вітчизняної педагогічної науки і практики.

Ураховуючи сучасні реалії освітньої системи України, глобалізаційні процеси, що відбуваються у сфері освіти, вважаємо, що обране нами коло питань потребує подальшої системної і змістовної розробки та дослідження.

Література:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія. – К.: Либідь, 1998.
2. Подольська Є.А., Назаркіна В.М., Яковлев А.О. Освіта як чинник розвитку особистості в соціокультурному контексті. – Харків: Золоті сторінки, 2003.
3. Розин В.М. Філософія образования: предмет, концепция направления изучения // Alma-Mater (Вестник высшей школы). – М., 1991. – №1. – С. 48-58.
4. Социальные последствия научно-технической революции (Методология исследования) – М., 1998.
5. Mercieca Charles. Mismanagement in Higher Education. – New York, 1986.
6. Fawcett Edmond, Thomas Tony. America and the Americans. – Glasgow, 1983.
7. www.nbuv.gov.ua

УДК 371

С.О. Распопова

ПРОБЛЕМИ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА (з досвіду створення підручників з російської мови для шкіл з українською мовою навчання)

***Анотація.** Завдання статті полягає у тому, щоб представити можливий варіант створення підручника з російської мови для шкіл з українською мовою навчання, що забезпечує комунікативно-мовленнєвий підхід до навчання російської мови.*